

**KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Vytauto Didžiojo g. 23, LT-86132 Kelmė

Tel. / faks. (8 427) 52 239

El. paštas lina.balciuniene@kelme.lt

<http://vsb.kelme.lt/>

**KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS
STEBĖSENOS 2017 METŲ ATASKAITA**

Parengė
Kelmės rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
stebėsenos specialistė Rima Radzevičienė

2017 m.

Kelmė

TURINYS

1. ĮVADAS	2
2. BENDROJI DALIS	2
2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė („šviesoforas“)	2
3. SPECIALIOJI DALIS	8
3.1. Atrinktų rodiklių detali analizė ir interpretavimas	8
3.1.1. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	8
3.1.2. Sergamumas tuberkulioze ir sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų.....	8
3.1.3. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.....	12
4. IŠVADOS.....	13
5. REKOMENDACIJOS	17

1. ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną – tai tęstinis, sistemingai atliekamas su sveikata susijusių ir visuomenės sveikatos praktikai planuoti, įgyvendinti bei vertinti reikalingų duomenų rinkimas, analizė ir interpretavimas.

Visuomenės sveikatos stebėsenos Kelmės rajono savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius, kad, remiantis išsamia informacija apie bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti rajono savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones.

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2016 metų visuomenės sveikatos būklę Kelmės rajono savivaldybėje atspindintys rodikliai, kurie pateikiami iš valstybės perduotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių sąrašo, patvirtinto LR sveikatos apsaugos ministro 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1387, atspindinčio, kaip įgyvendinami 2014–2025 metų Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai ir uždaviniai. Siekiant stebėti, kaip LSP iškelti tikslai ir uždaviniai įgyvendinami savivaldybėse, parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas, kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Ataskaita parengta naudojantis oficialiais statistikos šaltiniais ir Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2016 m.“.

2. BENDROJI DALIS

2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė („šviesoforas“)

Pagrindinių rodiklių sąrašo (toliau – PRS) analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančius veiksnius Kelmės rajono savivaldybėje, juos vertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, drauge numatyti, kokių intervencijų ar priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti Kelmės rajono savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus. PRS analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas lyginant praėjusių metų Kelmės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Kelmės rajono gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys pateikiami 1 lentelėje.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius, antrajame stulpelyje pateikiama Kelmės rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – Kelmės rajono savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės rodiklio vietos tarp visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Šiaulių apskritis	Savivaldybės reikšmė	Lietuvos rodiklis	Mažiausia rodiklio reikšmė	Didžiausia rodiklio reikšmė	Santykis sav. / Lietuva
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	74,3	72,8	74,9	68,7	79,4	0,97
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	35,3	33,3	33,7	21,1	43,5	0,99
Mirtingumas dėl savižudybių 100 000 gyventojų	33,7	24,8	28,7	11,4	103,6	0,87
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyventojų	33,3	26,8	28,2	10,6	96,3	0,95
Mokyklinio amžiaus vaikų (7–16 m.), nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	50,8	38,8	66,2	31,9	112,1	0,59
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų	4,4	3,8	3,4	1,2	8,8	1,14
Ilgalaikio nedarbo lygis	2,8	5,8	2,2	0,9	8,1	2,64
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų	-17	-19,9	-14,2	-0,7	-30,5	1,40
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyventojų	114,8	109,9	106,8	38,3	209,2	1,03
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyventojų	112,0	114,5	105,5	35,0	214,8	1,09
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	244,8	299,8	188,6	63,0	378,5	1,59
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	30,6	55,4	30,6	15,0	93,2	1,81
Sergamumas tuberkuloze (A15-A19) 100 000 gyventojų	50,8	78,0	40,1	10,3	114,5	1,95
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų	0,7	0,6	0,9	0,3	2,6	0,66
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų	158,6	165,3	146,9	85,2	222,8	1,12
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	90,4	89,1	65,8	29,3	108,4	1,35
Segamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų	65	29,1	77,6	10	126,2	0,37

Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų	6,9	0	6,6	3,6	32,7	0,00
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų	7	0	6,5	1,7	29,7	0,00
Mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyventojų	14,1	17,7	14,00	5,1	39,6	1,27
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyventojų	14,9	14,9	13,9	5,3	33,9	1,07
Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyventojų	9,5	14,2	8,6	2,3	32,2	1,65
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyventojų	9,5	14,3	8,5	2,0	37,9	1,68
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	3,7	7,1	3,4	2,4	18,6	2,10
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	98	88,7	65,4	29,2	133,5	1,36
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	798,0	129	1010,0	nėra	nėra	0,13
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	nėra	74,00%	nėra	nėra	nėra	
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	nėra	49,00%	nėra	nėra	nėra	
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, 100 000 gyventojų	2,9	0	4,5	1,7	30,8	0,00
Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	3	0	4,6	2,00	42,3	0,00
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, 100 000 gyventojų	21,60	17,7	23,4	7,4	65,4	0,76
Standartizuotas mirtingumo dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	20,40	18,1	23,0	8,0	64,7	0,79
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	35,10	10,6	54,2	3,6	174,6	0,20

Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	210,3	195,8	172,4	31,1	397,5	1,14
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	196	166,8	150,2	24,5	324,6	1,11
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	24,4 %	14,8 %	35,4 %	13,6 %	21,0 %	0,42
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų	32,5	36,8	33,8	21,3	67,1	1,09
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų	5,5	3,9	6,6	4,10	10,4	0,59
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,8	2,9	2,1	1,0	6,40	1,39
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	6,7	7,1	7,30	2,3	11,8	0,97
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,1	7,9	8,5	6,3	11,1	0,92
Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis	19,1	19,00	18,8	16,3	19,90	1,01
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų	4,8	7,1	4,1	1,1	19,7	1,72
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	2,0	2,1	2,9	0,2	6,4	0,73
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	5,9	8,3	4,5	2,1	19,2	1,82
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys	97,3	98,1	93,7	88,7	99,5	1,05
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepijimo apimtys	94,4	99,4	94,1	88,2	100	1,06
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	24,0 %	32,9 %	17,0 %	6,9 %	48,2 %	1,93
Vaikų, kuriems nustatytas dantų ėduonis (K02), skaičius 10 000 gyventojų	4,1	3,7	4,2	2,5	6,2	0,89

Paauglių (15–17) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų	7,6	10,1	6,2	1,1	25,1	1,62
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyventojų	824,4	1007,2	805,5	574,6	1463,1	1,25
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	775,4	829,5	804,4	524,3	1114,3	1,03
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyventojų	310,5	333,4	285,8	199,8	496,7	1,17
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyventojų	289,1	287,3	282,1	232,1	380,5	1,02
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyventojų	227,1	227,0	195,2	107,3	617,8	1,16
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	213,0	185,2	194,5	113,0	298,8	0,95
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	54,1	27,0	45,6	24,5	81,2	0,59
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	41,60 %	37,00 %	46,50 %	13,50 %	64,80 %	0,81
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje	49,00 %	55,90 %	52,50 %	28,30 %	71,90 %	1,06
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	51,10 %	53,20 %	49,90 %	18,60 %	57,40 %	1,07
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	45,80 %	45,70 %	39,00 %	23,30 %	55,60 %	1,17

Iš šioje lentelėje pateiktų PRS reikšmių Kelmės rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkio rodikliu matyti, kad 51 sveikatos rodiklio „šviesoforas“ sudarytas taip:

- žalioji zona, kurioje 13 rodiklių (2016 metų ataskaitoje – 10 rodiklių): mokyklinio amžiaus vaikų (7–16 m.), nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų, sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis 10 000 gyventojų, mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo 100 000 gyventojų, į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, 100 000 gyventojų, išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų, 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys, 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys, tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusių vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, sergamumas II tipo cukriniu diabetu 10 000 gyventojų, tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusių gimdos kaklelio piktybinių navikų, storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos bei asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos prevencijos priemonių finansavimo programose – Kelmės rajono savivaldybės gyventojų rodikliai yra geresni nei Lietuvos rodikliai;

- geltonoji zona – 26 rodikliai (2016 metų ataskaitoje – 28 rodikliai) patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę, į juos taip pat reikėtų atkreipti dėmesį;

- raudonoji zona, kurioje 10 (2016 metų ataskaitoje – 7 rodikliai) Kelmės rajono savivaldybės rodiklių patenka į prasčiausių kvintilių grupę: mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų, ilgalaikio nedarbo lygis, sergamumas tuberkulioze 10 000 gyventojų, susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų, darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų, mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyventojų, pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyventojų, kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.), sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų, kūdikių mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.

Iš raudonosios zonos rodiklių sąrašo išsamiai analizuoti kaip prioritetinės Kelmės rajono gyventojų sveikatos problemos buvo pasirinktos trys reikšmės, kurios labiausiai atspindi rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą:

- sergamumas tuberkulioze ir vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų;
- darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų;
- kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.

Strateginis Lietuvos sveikatos programos tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai.

3. SPECIALIOJI DALIS

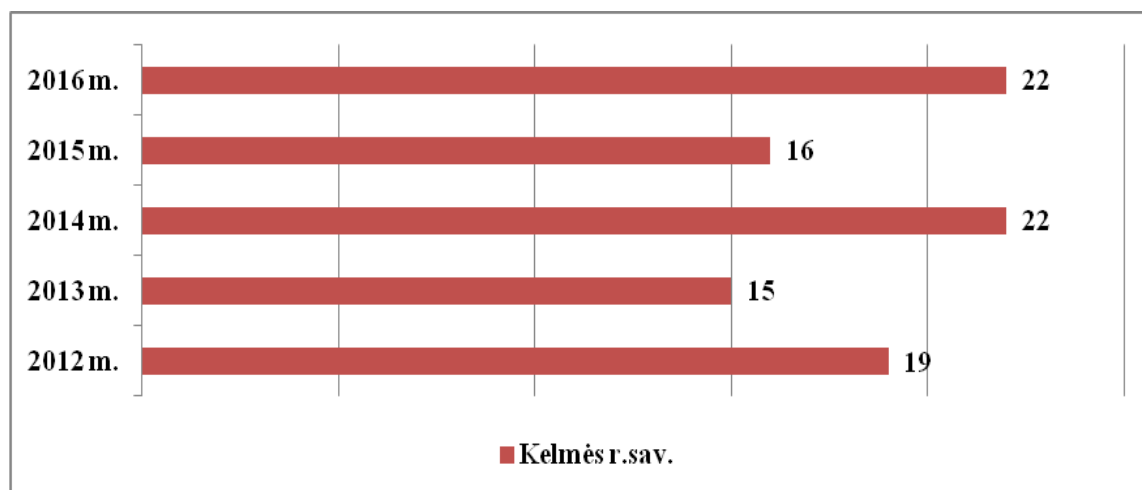
3.1. Atrinktų rodiklių detali analizė ir interpretavimas

3.1.1. Sergamumas tuberkulioze ir vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų

Tuberkuliozė – viena iš labiausiai paplitusių lėtinių, oro lašeline būdu plintančių, infekcinių, visuomenei pavojingų užkrečiamųjų ligų. Infekcijos šaltinis – asmuo, sergantis atvira plaučių tuberkulioze ir oro lašeline būdu skleidžiantis tuberkuliozės mikrobakterijas. Tuberkuliozė yra visuomenei pavojinga infekcinė liga, o sergančiųjų gydymas ir priežiūra – brangūs. Tuberkuliozės plitimą gali sąlygoti medicininiai, socialiniai ir ekonominiai veiksniai.

Pasaulyje tuberkulioze yra užsikrėtę daugiau nei 2 milijardai žmonių, miršta kasmet apie 2 milijonai žmonių. 2016 metais pasaulyje buvo nustatyti 9 milijonai naujų ligos atvejų, iš jų Lietuvoje – 1150.

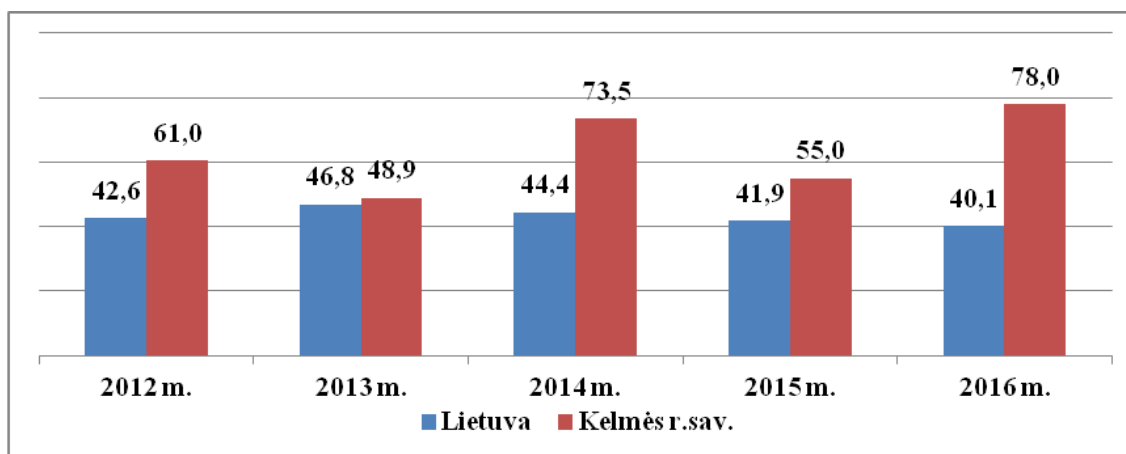
Sergamumas tuberkulioze yra aktuali problema ir Kelmės rajone, nes 2016 metais užregistruoti 22 nauji susirgimai, o per penkerių metų laikotarpį užregistruoti 94 susirgimo atvejai (žr. 1 pav.).

1 pav. Sergamumas tuberkulioze Kelmės r. sav. 2012–2016 m., pateikiami absoliutūs skaičiai

Šaltinis: Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Analizuojant Kelmės rajono gyventojų sergamumo tuberkulioze rodiklį, tenkantį 100 000 gyventojų, 2 paveiksle matyti, kad šis rodiklis 2016 metais išaugo ir pasiekė 78 atvejus 100 000 gyventojų (Lietuvoje 2016 m. – 40,1).

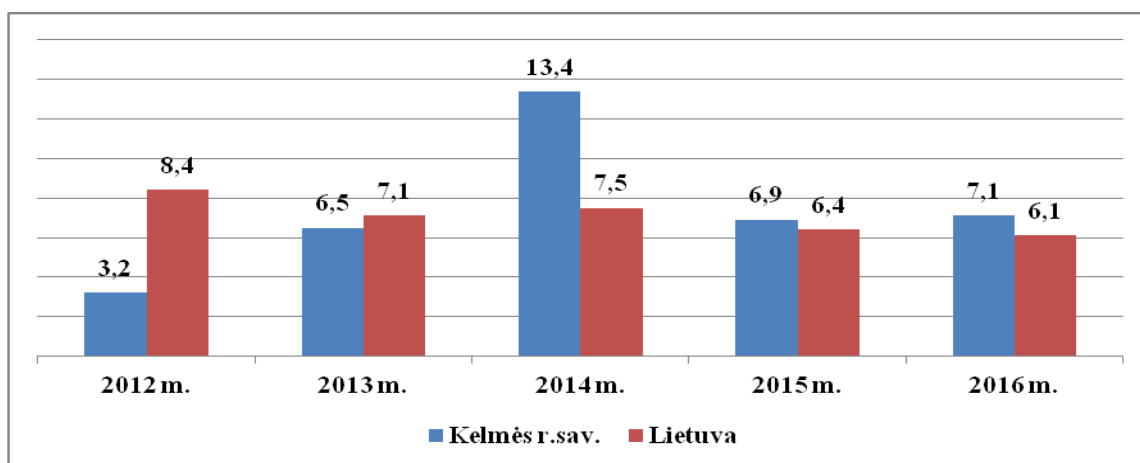

2 pav. Sergamumas tuberkulioze Lietuvoje ir Kelmės r. sav. 2012–2016 m., 100 000 gyventojų

Šaltinis: Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

2014 metais Pasaulio sveikatos asamblėjoje buvo priimta Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) strategija „Tuberkuliozės pabaiga“. Pagrindinė šios strategijos vizija – likviduoti tuberkuliozės epidemiją, mažinant mirčių nuo tuberkuliozės skaičių, sergamumą ir išlaidas. PSO užsibrėžė kilnių tikslų – iki 2035 m. sumažinti 95 proc. mirčių skaičių ir iki 90 proc. – sergamumą tuberkulioze.

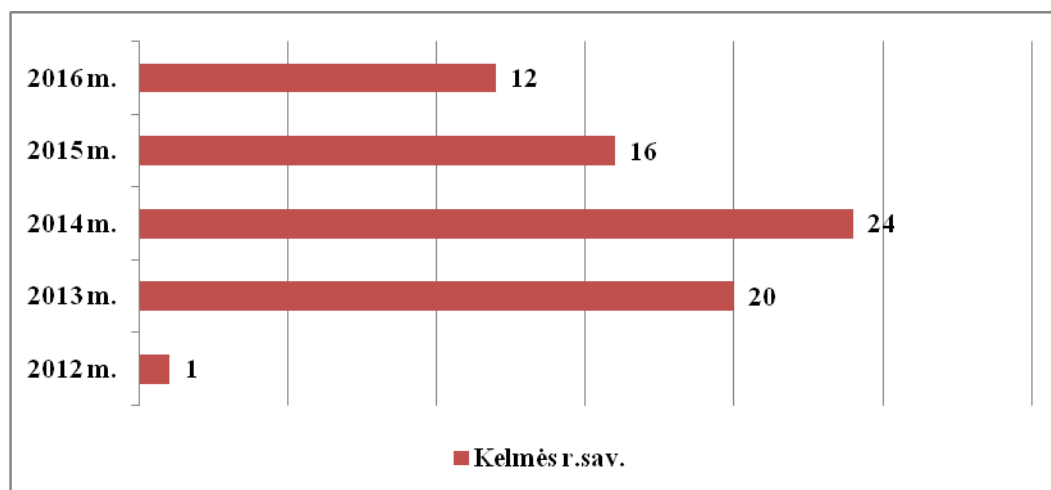
Higienos instituto duomenimis, mirusiųjų nuo tuberkuliozės 100 000 gyventojų rodiklis Kelmės rajono savivaldybėje per penkerius metus didžiausias buvo 2014 m. – 13,4 / 100 000 gyventojų (Lietuvoje 2012 m. – 8,4 / 100 000 gyv.), mažiausias 2012 m. – 3,2 / 100 000 gyventojų. 2016 m. mirusiųjų nuo tuberkuliozės rodiklis Kelmės rajono savivaldybėje, lyginant su 2015 m. rodikliu, didėjo neženkliai (žr. 3 pav.).

3 pav. Mirusiųjų nuo tuberkuliozės Lietuvoje ir Kelmės r. sav. 2012–2016 m. skaičius, 100 000 gyventojų

Šaltinis: Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Per 2012–2016 metų laikotarpį nuo tuberkuliozės mirė 73 Kelmės rajono savivaldybės gyventojai, mažiausias mirtingumo rodiklis buvo 2012 metais, o didžiausias – 2014 metais (žr. 4 pav.).

4 pav. Mirusiųjų nuo tuberkuliozės Kelmės r. sav. 2012–2016 m. skaičius, pateikiami absoliutūs skaičiai

Šaltinis: Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Kelmės rajono savivaldybėje per penkerius metus vyrų mirtingumo rodiklis nuo tuberkuliozės didžiausias buvo 2014 metais (21,1 / 100 000 gyv.), mažiausias – 2013 metais (6,9 / 100 000 gyv.). 2012 metais Kelmės rajono savivaldybėje vyrų mirčių nuo tuberkuliozės nebuvo užregistruota. Lietuvoje per 2012–2016 metų laikotarpį didžiausias mirtingumo rodiklis nuo tuberkuliozės užregistruotas 2012 metais (14,8 / 100 000 gyv.), mažiausias – 2015 metais (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Vyrų ir moterų, mirusių nuo tuberkuliozės Lietuvoje ir Kelmės r. sav. 2012–2016 m., skaičius 100 000 gyventojų

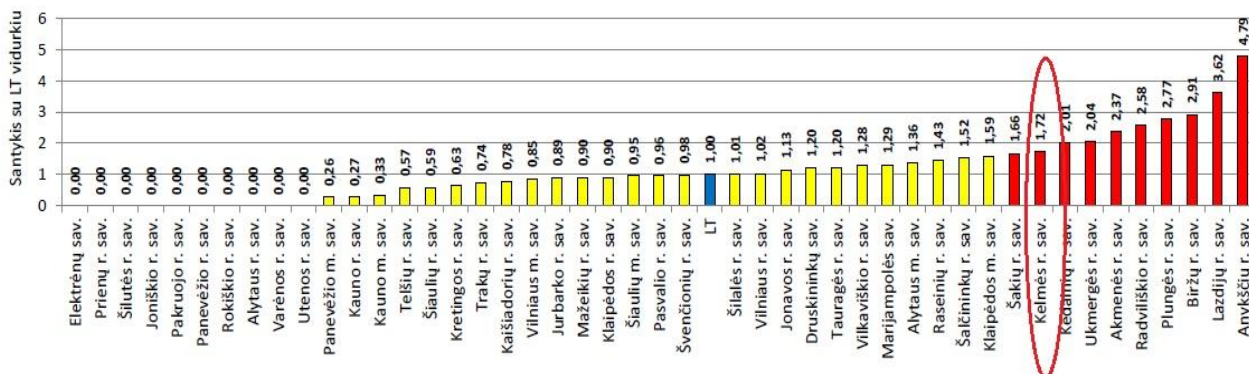
Metai	2012 m.		2013 m.		2014 m.		2015 m.		2016 m.	
	Vyrų	Moterų	Vyrų	Moterų	Vyrų	Moterų	Vyrų	Moterų	Vyrų	Moterų
Kelmės r. sav.	–	6,1	6,9	6,2	21,1	6,4	7,2	–	14,8	–
Visa Lietuva	14,8	2,4	12,3	2,3	12,7	2,7	10,1	2,0	10,5	2,0

Šaltinis: Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

2 lentelėje matyti, kad per penkerius metus tiek Kelmės rajono savivaldybėje, tiek visoje Lietuvoje moterų mirtingumo rodiklis nuo tuberkuliozės mažėja. Per pastaruosius dvejus metus Kelmės rajono savivaldybėje moterų mirčių nuo tuberkuliozės nebuvo užregistruota, o Lietuvos rodiklis išlieka nepakitęs.

Dėl neteisingo ir nesisteminio gydymosi tuberkuliozės bakterijos gali tapti atsparios vaistams, kuriais gydomas tuberkulioze sergantis pacientas. Tai reiškia, kad vaistai nebegali naikinti bakterijų.

Daugeliui vaistų atsparią tuberkuliozę sukelia bakterijos, kurios yra atsparios dviem pagrindiniams vaistams nuo tuberkuliozės. Dar pavojingesnė yra daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės forma, vadinama itin vaistams atsparia tuberkulioze. Tai tokia tuberkuliozės, kurios sukėlėjai yra atsparūs beveik visiems tuberkuliozei gydyti naudojamiems vaistams. Vaistams atsparios tuberkuliozės sukėlėjais gali užsikrėsti ir žmonės, kurie artimai bendravo su sergančiuoju daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze. Tokių atvejų 2016 metais Lietuvoje buvo užregistruota 118.

5 pav. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze, 100 000 gyventojų

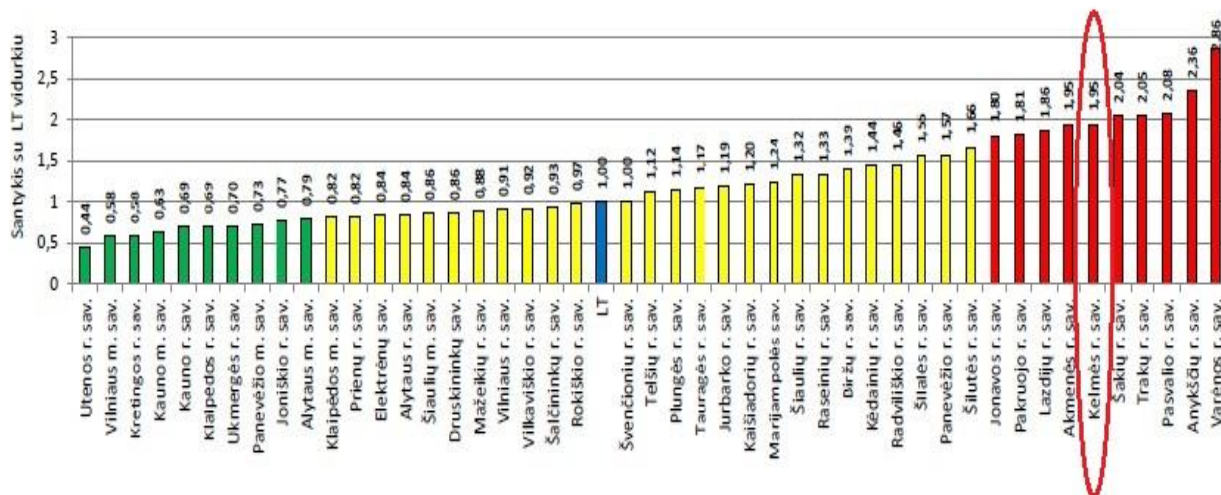
Šaltinis: Higienos instituto Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

5 paveiksle matyti, kad 2016 metais didžiausias sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze užregistruotas Anykščių bei Lazdijų rajonų savivaldybėse. Kelmės rajono savivaldybės gyventojų vaistams atsparios tuberkuliozės rodiklis 2016 metais siekė 7,1 atvejo 100 000 gyventojų. Lietuvoje šis rodiklis siekia 4,1 atvejo 100 000 gyventojų.

3.1.2. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų

Antrasis Lietuvos sveikatos programos tikslas – sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką, taip pat kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą. Įgyvendinant šį tikslą, būtina stengtis mažinti darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklį. Lietuvoje darbingo amžiaus gyventojų (nuo 18 m. iki pensinio amžiaus) 2016 metais buvo daugiau kaip 1,7 mln. Iš jų daugiau kaip 11 000 buvo pripažinti neįgaliais. Didžiausi rodikliai buvo Šalčininkų r. sav. (108,4 / 10 000 gyv.) bei šiaurinėje Lietuvos dalyje (Šiaulių r. sav. – 102,5, Joniškio r. sav. – 98,0, Radviliškio r. sav. – 96,6, Pakruojo r. sav. – 94,9 / 10 000 gyv.). Mažiausi rodikliai vyravo pietų (Lazdijų r. sav. – 47,6, Druskininkų sav. –

50,9 / 10 000 gyv.) bei vidurio Lietuvoje (Kauno r. sav. – 46,3, Kauno m. sav. – 51,2 / 10 000 gyv.) (žr. 6 pav.).

6 pav. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais 2016 m., skaičius 10 000 gyventojų
Šaltinis: Higienos instituto leidinys „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2016 m.“

2016 metais Kelmės rajono savivaldybėje neįgaliųjų skaičius siekė 89,1 atvejo, tenkančio 10 000 darbingo amžiaus gyventojų. Minėtas rodiklis kiek didesnis už 2015 metų rodiklį. Tai rodo, kad Kelmės rajono savivaldybėje didėja darbingo amžiaus neįgaliųjų skaičius.

Per 2012–2016 metų laikotarpį 710 darbingo amžiaus asmenų buvo pirmą kartą pripažinti neįgalumais. Analizuojant šį rodiklį didžiausias augimas stebimas 2012 metais, o mažiausias – 2014 metais. Nuo 2014 metų šis rodiklis Kelmės rajono savivaldybėje didėja.

Neįgalumo nustatymo tarnybos duomenimis, Kelmės rajono savivaldybės darbingo amžiaus gyventojų pagrindinės neįgalumo nustatymo priežastys yra šios: jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligos, onkologinės ligos, kraujotakos sistemos ligos bei psichikos ir elgesio sutrikimai (žr. 3 lentelę). 2016 metais Kelmės rajono savivaldybėje pirmą kartą pripažinti neįgaliais 145 rajono gyventojai, iš jų 63 moterys ir 82 vyrai.

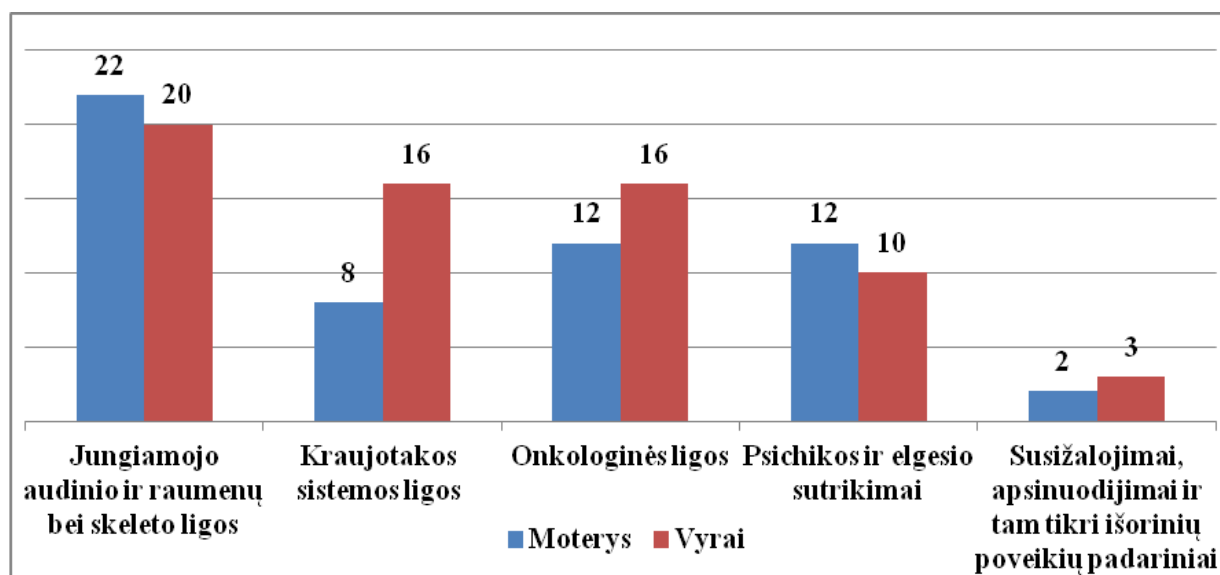
3 lentelė. Darbingo amžiaus Kelmės r. sav. gyventojų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius ir neįgalumo nustatymo priežastys 2012–2016 m., absoliutus skaičiai

	Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius (asmenys)				
	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Iš viso	152	144	130	139	145
Tuberkuliozė	1	–	1	1	–
Piktybiniai navikai	25	28	25	28	28
Psichikos ir elgesio sutrikimai	20	16	19	24	22
Nervų sistemos ligos	20	13	9	12	8

Kraujotakos sistemos ligos	22	15	26	26	24
Jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligos	33	37	25	31	42
Sužalojimai, apsinuodijimai ir tam tikri išorinių poveikių padariniai	4	5	7	3	5
Profesinės ligos ir apsinuodijimai	–	–	–	–	–

Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba

2016 metais pagrindinės moterų neįgalumo lygio nustatymo priežastys buvo šios: jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto, onkologinės ligos bei psichikos ir elgesio sutrikimai, o vyrų neįgalumo priežasčių sąrašė, be minėtų susirgimų, dominuoja kraujotakos sistemos ligos (žr. 7 pav.).

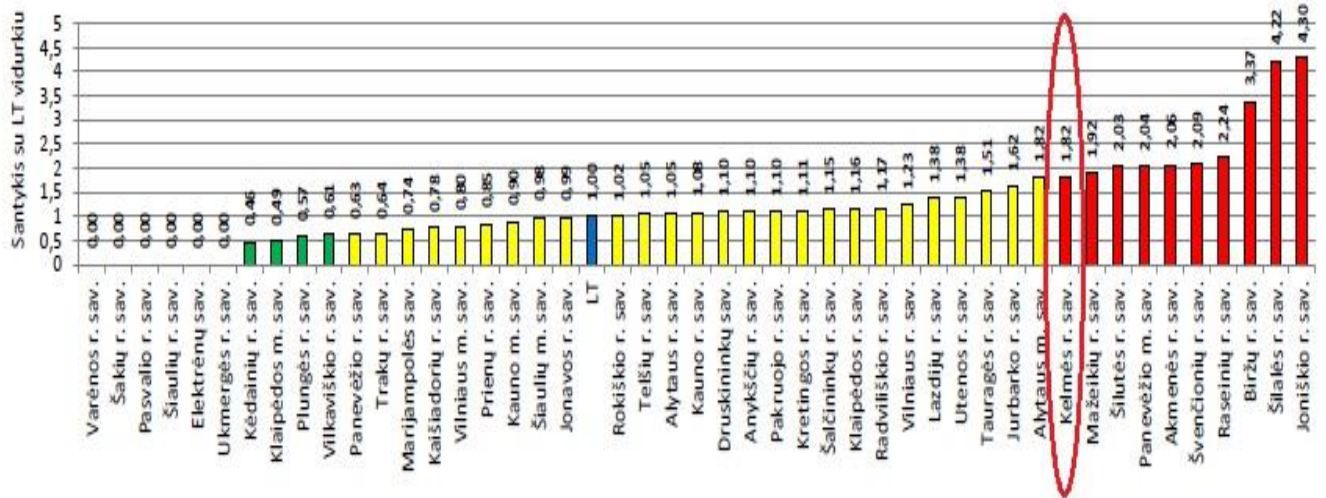
7 pav. Pagrindinės ligos darbingo amžiaus moterų ir vyrų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais Kelmės r. sav. 2016 m., absoliutūs skaičiai

Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba

3.1.3. Kūdikių (vaikų iki 1 m.) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių

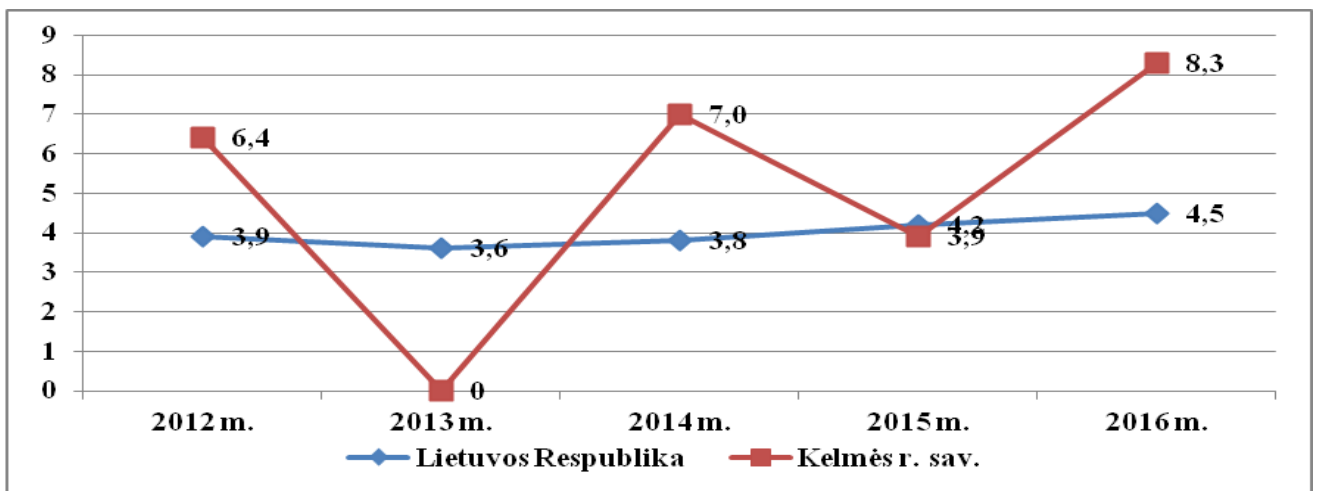
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumo analizė Kelmės rajono savivaldybėje yra būtina įgyvendinant Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos tikslo – užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius, uždavinį – pagerinti motinos ir vaiko sveikatą, taip pat ieškant šios problemos priežasčių ir sprendimo būdų.

Vienas iš svarbiausių valstybės uždavinių yra sustiprinti motinos ir vaiko sveikatą. 2016 metais Lietuvoje mirė 139 kūdikiai – 4,5 / 1 000 gyvų gimusių kūdikių (2015 m. mirė 132 kūdikiai, tai 4,2 / 1 000 gyvų gimusių kūdikių). Kelmės rajone mirė 2 kūdikiai – 8,3 / 1 000 gyvų gimusių kūdikių (2015 m. mirė 1 kūdikis, tai 3,9 / 1000 gyvų gimusių kūdikių). Didžiausi kūdikių mirtingumo rodikliai buvo užregistruoti Šilalės ir Joniškio rajonuose, jie net 4 kartus didesni už Lietuvos vidurkį (žr. 8 pav.).

8 pav. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 2016 m. 1 000 gyvų gimusių kūdikių
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Kelmės rajone per penkerius metus mirė 7 kūdikiai. Lyginant su Lietuvos rodikliu, Kelmės rajono savivaldybės kūdikių mirtingumas 2016 metais buvo 1,8 karto didesnis už Lietuvos rodiklį (žr. 9 pav.).

9 pav. Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas Lietuvoje ir Kelmės r. sav. 2012–2016 m.
1 000 gyvų gimusių kūdikių
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2016 metais Lietuvoje pagrindinės kūdikių mirties priežastys išliko tos pačios: įgimtos formavimosi ydos – 40,3 proc., perinatalinio laikotarpio ligos – 30,2 proc. (2015 m. atitinkamai buvo 38,6 ir 34,9 proc.), 6,5 proc. kūdikių mirė dėl kvėpavimo sistemos ligų, 5 proc. – dėl infekcinių ir

parazitinių ligų, 5 proc. – dėl išorinių mirties priežasčių. Kelmės rajone 2 kūdikių mirties priežastys – perinatalinio laikotarpio ligos.

4. IŠVADOS

4.1. Analizuojant ir interpretuojant Kelmės rajono gyventojų sveikatą apibūdinančius rodiklius nustatyta, kad probleminės sritys yra sergamumas tuberkulioze ir sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų. Rodikliai patenka į prasčiausią savivaldybių kvintelių grupę (raudonąją zoną). Kelmės rajono savivaldybėje sergamumas tuberkulioze 2016 metais išaugo iki 22 atvejų. Lietuvoje sergamumas tuberkulioze nuo 2014 metų mažėja, bet lėtai ir neženkiai.

4.2. 2016 metais Kelmės rajone pirmą kartą pripažinti neįgaliais 145 darbingo amžiaus gyventojai. Kelmės rajono savivaldybės darbingo amžiaus žmonių, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklis, tenkantis 10 000 gyventojų, yra didesnis už bendrą Lietuvos vidurkį. Pagrindinės priežastys – tai jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligos, onkologinės ligos, kraujotakos sistemos ligos bei psichikos ir elgesio sutrikimai.

4.3. Kūdikių mirtingumas yra vienas iš svarbiausių šalies socialinės-ekonominės gerovės rodiklių ir visuomenės sveikatos sąlygų. Kelmės rajone per 2012–2016 metų laikotarpį tik 2013 metais nebuvo registruota kūdikių iki 1 metų mirčių. 2016 metais Kelmės rajono savivaldybėje kūdikių iki 1 metų mirtingumo rodiklis, lyginant su 2015 metų rodikliu, padidėjo 1 atveju. Pagrindinės dviejų kūdikių mirties priežastys – perinatalinio laikotarpio ligos.

5. REKOMENDACIJOS

5.1. Tuberkuliozės prevencija

Siekiant sumažinti sergamumą ir ankstyvąjį mirtingumą nuo tuberkuliozės būtina:

- taikyti priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią užsikrėsti tuberkulioze (imunizacija, sveikos gyvensenos ugdymas);
- taikyti priemones, kuriomis siekiama kuo anksčiau nustatyti ir sustabdyti ligą (ankstyvoji diagnostika ir gydymas);
- taikyti priemones, kuriomis siekiama sustabdyti ligos progresavimą ir neigiamas pasekmes (gydymas, reabilitacija ir kt.);
- valdyti tuberkuliozės atvejus ugdymo įstaigose; apie ugdymo įstaigoje nustatytą vaiko ar darbuotojo tuberkuliozės atvejį mokyklos administracija ir ASPĮ informuoja Nacionalinį visuomenės sveikatos centrą, kurio specialistai suteikia visą būtiną informaciją apie tai, kaip elgtis šioje situacijoje.

5.2. Darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą pripažintas neįgalumas, skaičiaus mažinimas

Siekiant sumažinti darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą pripažintas neįgalumas, rodiklį, būtina:

- gerinti dirbančiųjų žmonių sveikatą – tikslinga nuolat organizuoti, vykdyti bei tęsti sveikatos stiprinimo veiklas, apimančias fizinį aktyvumą, sveikos mitybos temas bei informaciją apie žalingų įpročių poveikį sveikatai;
- Kelmės rajono savivaldybės bendruomenę informuoti apie Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamas ir vykdomas profilaktines programas, kurios skirtos onkologinių susirgimų, širdies ir kraujagyslių ligų prevencijai, bei įtraukti į jas.

5.3. Kūdikių mirtingumo mažinimas

Kūdikių mirtingumas yra vienas iš svarbiausių vaikų sveikatos ir bendro šalies išsivystymo rodiklių. Motinos ir vaiko sveikatą būtina laikyti prioritetine sritimi, kadangi būsimų kartų sveikata, gerovė priklauso nuo šiandienos mamų bei vaikų sveikatos. Svarbu mažinti gyvensenos rizikos veiksnius, sąlygojančius perinatalinio laikotarpio ligų atsiradimą: užtikrinti kokybiško geriamojo vandens prieinamumą, skatinti palankią sveikatai mitybą, užtikrinti tolygų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą.